QARAQALPAQ ÁDEBIYATI SABAQLARINDA KLASTER METODINAN PAYDALANIW

Uzakova Saltanat Paraxatovna
Berdaq atındağı Qaraqalpaq mámleketlik universiteti doktorantı

https://doi.org/10.5281/zenodo.7966199

Dúnyanıń globallasıw processi hám zamanagóy texnologiyalardıń kirip keliwi ilimniń hárbir tarawına bir-birine innnovaciyalıq jaqtan jaqınlasıwdı talap etip atırǵanınıń gúwası bolıp atırmız. Máselen internet tarmaqlarındağı hár qıylı jańalanıw hám ózgerisler bunıń ayqın mısalı bola aladı. Sol qatarda bilimlendiriw salasında innovaciyalıq texnologiyalardıń, xalıqaralıq texnikalıq dástúrlerdiń elimizge kirip keliwi ilim-pánniń dúnya júzlik kólemde ósip atırǵanlıǵın hám xalıqaralıq baylanısta ekenligin kórsetedi. Ádebiy tálimde jańadan payda bolıp atırǵan interaktiv metod hám texnologiyalar oqıwshı jaslardıń kitapqumqrlıq mádeniyatın rawajlandırıwǵa hám ádebiyat pánine bolǵan qızığıwshılıqların arttırıp barmaqta.

Ádebiyat sabaqlarında qollanılatuǵın metodlar óziniń atqaratuǵın xızmetine qaray hár qıylı usılda qollanıladı. Sabaq processiniń bekkemlew basqıshında jiyi qollanılatuǵın klaster metodı oqıwshılardıń bilimlerin qaytalaw hám erkin pikir júritiw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi. Bul metodtıń maqseti berilgen tema boyınsha oqıwshılarǵa erkin hám ashıq túrde pikirlewge járdem beriw. Ol oylaw iskerligin tereńlestiriw ushın qollanıladı. 6-klass qaraqalpaq ádebiyatı baǵdarlamasında berilgen temalar boyınsha túsinikke iye bolıw ushın, oqıwshılardıń ózleriniń jeke bilimlerine qatnasın anıqlaw maqsetinde bul usıldı qollanıwımız múmkin.

Máselen jańa tema salt-dástúr jırların ótkende oqıwshılardı toparlarǵa bólip, tómendegi sorawlar beriledi:

1.Besik jırı
2. Toy qosıqları
3.Muń-sher qosıqları.

Hárbir sorawǵa oqıwshılar toparlarǵa bólinip juwap beredi. Olar klasterdi dúziwge qoyılatuǵın talaplar tiykarında berilgen temanıń mazmunına baylanıslı túsinik haqqında oyına kelgen barlıq maǵlıwmattı jazadı. Topar aǵzaları maǵlıwmatlar arasında ilajı barınsha kóp pikirdi kórsetiwge háreket etiw kerek. Máselen salt-dástúr jırlarınıń túrlerin tómendegi kóriniste klaster metodına salıp, toparlarǵa bólinip túsinik berip ótse boladı.

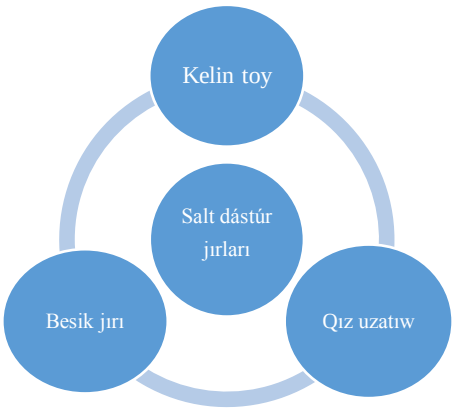

Sonday-aq, salt-dástúr jırlarına házirgi kúnde keń atqarılıp kiyatırǵan hám belgileniwi úrdiske aylanǵan toy qosıqlarınıń úlgilerin tómendegi klasterge salıp oqıwshılarǵa túsindirip ótsek boladı:

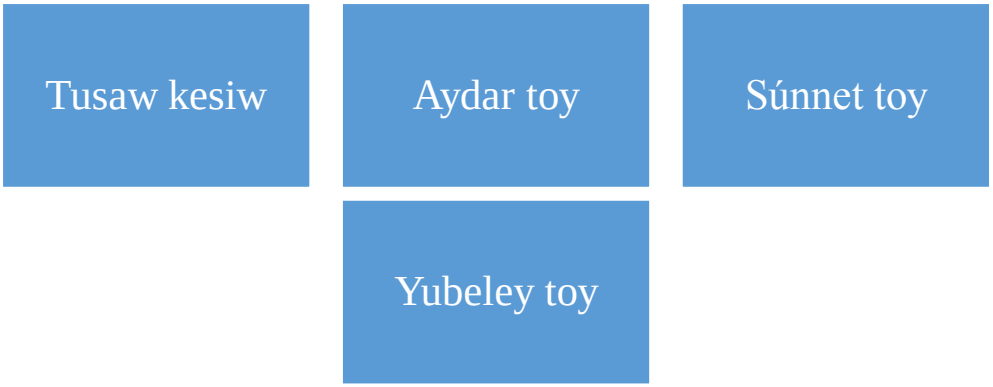

Klaster metodı bir temanı tereń úyreniwde oqıwshılardıń temaǵa baylanıslı túsinik yaki anıq pikirlerin erkin túrde izbe-izlik penen bir-birine baylanısqan halda tarmaqlarǵa bóliwge baǵdarlaydı. Sonday-aq, ótilgen temanı bekkemlewde temanı jaqsı ózlestiriw, ulıwmalastırıw hám oqıwshılardı sol tema boyınsha pikirlerin belgili bir kórinistegi sızılma túrinde kórsetiwge úyretedi. Klaster ingliz tilinen awdarmalanǵanda "bas, bir tutas" degen mánini ańlatadı. Bunda belgili bir temaǵa baylanıslı maǵlıwmatlar birliklerge ajıratıladı hám barlıq bólek keltirilgen maǵlıwmatlar, derekler sol bir temanıń birliklerin quraydı. Qálegen temanı klasterlerge ajıratıwda tómendegilerdi basshılıqqa alsaq maqsetke muwapıq boladı:

- Taxta ortasına yamasa dápterge tayanısh tiykarǵı sóz yaki gápti jazıń;
- Usı temaǵa baylanıslı qıyalıńızǵa kelgen barlıq túsinik hám gáplerdi jazıp ótiń;
- Pikirler izbe-izlikte keliwi menen olar ortasındaǵı baylanıslılıqtı anıqlań, qáte haqqında oylamawǵa háreket etiń;
- Berilgen waqıt dawamında qıyalıńızǵa kelgen pikirlerdiń barlığın jazıń.

Jáne de klaster dúziwde tómendegi talaplar jeke túrde yaki ulıwma topar aǵzaları menen birge tómendegi talaplar tiykarında qollanıladı:

1. Berilgen temanıń mazmunına baylanıslı túsinik haqqında sanamızǵa kelgen barlıq maǵlıwmattı jazıw;
2. Pikirler tamam bolǵansha jazıwdı dawam ettiriw;
3. Ilajı barınsha pikirlerdiń izbe-izligi hám ózara baylanıslılığın kóbeytiw.

Juwmaqlap aytqanda ádebiyat sabaqlarında qollanılǵan klaster metodı oqıwshılarda erkin pikir júrite alıw hám maǵlıwmatlardı bayan etiw, topar bolıp birgelikte is alıp barıwında jaqsı nátiyje beretuǵın usıllardıń biri. Oqıtıwshı bul usıldı sabaq temasınıń mazmunına say qollana alsa, sabaq qoyılǵan maqsetke erise aladı.

References:

1. Ulıwma orta bilim beriw mekteplerinıń 5-11-klaslar ushın ádebiyat páninen oqıw dástúri, baǵdarlaması. Nókis – 2022.
2. Orazımbetov Q, Genjemuratov B, Begmuratova G. Ádebiyat. Ulıwma orta bilim beriw mekteplerinıń 6-klası ushın sabaqlıq. Tashkent – 2022.
3. http//www.ziyonet.uz
4. www.http.pedagog.zn.uz